

Summary 2022/3

Két éve szakadatlanul az a *Múlt és Jövő* problémája, hogy nem antagonizmus-e a mai világ körülményei között hagyományos folyóiratot készíteni. Hagyományos témákkal, problémákkal, beszédmóddal. Hiszen a Covid után a klímaváltozás pusztító jelenségeivel találkozunk, amit csak felerősített az ukrajnai háború mind egzisztenciális, mind lelki fenyegetése.

Talán jó ötletnek tűnt újra egy berlini számot összeállítani, mint azt tettük, hajdan, a 2006/4-es számunkban. A Reichstag és a Hitler-bunker helyén eltűnődni – mit rontott el a világ, hogy ismét világháborús helyzetbe lavírozta magát, ahelyett hogy örökre tanult volna a világháborúk apokalipszisából.

Mint majd két évtizede, a folyóiratszámunk központjában most is Kertész Imre áll. Fizikailag ugyan nincs már köztünk, de szelleme annál inkább. Folyóiratunk kezdetétől velünk volt – ezért is kötelességünk, hogy szellemét elevenen tartsuk, s míg mi túlélünk, ő is velünk maradjon.

Idén a korai – természetesen magyarul írt – naplóból jelent meg egy könyv németül. Radics Viktória (az ő „Ember mélye” című, *Sorstalanságról* írt esszéjével indultunk 1988-ban) ismerteti ezt a *Heimweh nach dem Tod. Arbeitstagebuch zur Entstehung des „Romans eines Schicksallosen”* című kiadványt, sok kételyt is megfogalmazva. Kőbányai János Madácsi-Laube Katalinnal, a Berliini Művészeti Akadémia Kertész-archívumának gondozójával készített interjúja annak járt utána, hogyan és miért került Kertész Imre hagyatéka Berlinbe, mit tartalmaz az ott közel 20 folyóméternyi terjedelmű archívum, valamint ki rendelkezik az anyag fölött. Budapest, vagy Berlin? Madácsi-Laube Katalinnak kell megköszönjük, hogy rendelkezésünkre bocsátotta eligazító jegyzetei kíséretében azt a most először publikált szöveget, amely a *Sorstalanság* első megfogalmazásának, vagy inkább e témának való nekifutásnak tekinthető. (Fantasztikus szöveg – amely Proust emlékezőtechnikájával dolgozná fel a koncentrációs tábor tapasztalatát – azt, amit végül is Camus módszerével ismerhettünk meg tőle.)

Huszár Ágnes Thomas Sparr *Hotel Budapest, Berlin... von Ungarn in Deutschland* című könyvét ismerteti, amely azzal foglalkozik, hogy a múlt század első részben a második felében a magyar zsidó értelmiségiek hogyan hatottak a német szellemi életre. Egy másik ismertett kiadvány – *Holocaust als Kultur* – pedig azzal foglalkozik, milyen hatással volt Kertész Imre a holokauszt irodalmára. A ma is Berlinben élő Dalos György könyvrészlete a kettéosztott Berlin történelmét és atmoszféráját idézi fel. Weiss János bő ismertetése a németországi újantiszemizmus-vitát foglalja össze – Wolfgang Benz, Karin Wetterau és Micha Brumlik álláspontjait ismertetve. Szintén az ő fordításában ismerhetjük meg Heller Ágnes egyik utolsó, német nyelven adott interjúját, amelyet Malte Dreyernek adott.

Konrád Miklós „A zsidó társadalom a modernizálódás és az akkulturáció útján (1850–1867)” című tanulmánya azt a fontos szakaszt mutatja be, amikor a magyar zsidók németről magyarra váltottak, nyelvben és kultúrában. Rockenbauer Zoltán Szittyá Emilről, az avantgárd csavargóról, teoretikusról, képzőművészről szóló portréja egy, csak Kassák Lajos életrajzából ismert, különleges sorsú magyar zsidó életútját ismerteti, amely a hitleri hatalomátvételig szintén Németországhoz kötődött. Nagy László Bálint revelációs tanulmánya azt vizsgálja meg, hogyan hatott Schopenhauer a *Tudósok* című regényt író fiatal Szomory Dezsőre. Radics Viktória a Vajdaság holokausztemlékművei kapcsán mutatja be Ivan Ivanji írását az újvidéki raziáról. Péntek Orsolya „Olvasónapló”-ja fiatal szerzők – Havas Juli, Moesko Péter, Marton-Ady Edina – mellett, részletesen foglalkozik Nádas Péter új, *Rémtörténetek* című regényével.

Számunkban Györe Balázs és Natalie Diaz verseit olvashatjuk – Gyukics Gábor fordításában.